

няк]. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2017. 36 с.

5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/term/35719>
6. Колесник В. А. Залучення експерта сторонами кримінального провадження на стадії досудового розслідування. Вісник Академії адвокатури України. 2016. Том. 13. Число 3 (37). С. 87–96.
7. Стоянов М. Межі застосування примусу щодо підозрюваного URL: https://protocol.ua/ru/megi_zastosuvannya_primusu_shchodo_pidozryuvanogo
8. Кримінальний процес : підручник / [О. В. Капліна, О. Г. Шилю, В. М. Трофименко та ін.] ; за заг. ред. О. В. Капліної, О. Г. Шилю. Харків : Право, 2018. 584 с.

Ключові слова: досудове розслідування, слідчий, слідчий суддя, тримання зразків для експертизи, тимчасовий доступ до речей і документів, освиддування.

Ключевые слова: досудебное расследование, следователь, следственный судья, получение образцов для экспертизы, временный доступ к предметам и документам, освидетельствование.

Key words: pre-trial investigation, investigator, investigating judge, obtaining samples for expertise, provisional access to objects and documents, examining of an individual.

СИДОРЧУК ВЛАДИСЛАВ ВАСИЛЬОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри кримінального процесу*

ПОНЯТТЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ НЕЗАЛЕЖНОСТІ СЛІДЧОГО

Кримінальний процесуальний кодекс України 2012 року (далі – КПК України) вніс значні зміни у правову регламентацію кримінального процесу в загальному і досудового розслідування зокрема, зміцнивши становище і посилення ролі суду і органів прокуратури, особливо на стадії досудового розслідування. Однак, органи досудового розслідування і слідчий, не тільки не отримали ширші повноваження, але були обмежені у вже існуючих. При цьому процесуальна незалежність слідчого була зведена до мінімуму, розширенням наглядових функцій прокурора, керівника органу досудового розслідування і встановлення судового контролю.

Законодавчо поняття процесуальної незалежності не визначено. Однак, в правовій теорії процесуальну незалежність слідчого поєднують з його процесуальною самостійністю через наявність між ними органічного взаємозв'язку, обумовленого, у тому числі, й існуванням спільних для них спеціальних гарантій [2, с. 154].

О. Зайцев зазначає, що то незалежність є категорією, котра характеризує зовнішні межі діяльності слідчого, які не залежать від його волі, а повністю визначаються зовнішніми чинниками (законом, підзаконними актами, вказівками керівника органу досудового розслідування, прокурора, рішеннями слідчого судді) [6, с. 133].

О.М. Скрябін зазначає, що «незалежність слідчого» – це його можливість здійснювати певну професійну діяльність, яка не потребує процесуального або управлінського впливу. Це, наприклад, винесення слідчим постанови про визнання певного предмету або речі, або документів речовим доказом, тому що таке рішення слідчий ОВС (на сьогодні Національної поліції) приймає самостійно, без вказівок на те процесуального керівника – прокурора, або вказівок керівника органу досудового розслідування [6, с. 255].

І.В. Канфуї у своїй роботі поняття незалежність визначає, як категорію, яка характеризує зовнішні межі діяльності слідчого, які від волі слідчого не залежать, а повністю визначаються зовнішніми чинниками (законом, підзаконними актами, вказівками керівника органу досудового розслідування, прокурора, рішенням слідчого судді) [7, с. 94].

Ю.В. Баулін стверджує, що процесуальна самостійність слідчого – це, з одного боку, положення досудового слідства, що дозволяє слідчому самостійно приймати рішення і проводити слідчі дії в розслідуваннях провадженнях, а з іншого – це процесуальний інститут, спрямований на врегулювання відносин, які виникають у зв'язку з реалізацією слідчим своїх процесуальних повноважень. До процесуальної незалежності він відносить положення про те, що провадження досудового слідства і прийняття усіх рішень у справі здійснюється слідчим на підставі закону та відповідно до його внутрішнього переконання; слідчому забезпечуються умови безперешкодного й ефективного здійснення його процесуальних повноважень; і пропонує закріпити ці положення в КПК України [3, с. 3].

Зважаючи на неоднозначну думку серед науковців, щодо поняття процесуальної незалежності, варто дослідити їх, за критерій дослідження візьмемо етимолог

Незалежний – який не залежить від когось, чогось, не підкоряється, не підлягає комусь, чомусь; самостійний, рішучий у поведінці, діях і т. ін. (про вдачу, характер людини); який виражає або свідчить про самостійність у поведінці, вчинках і т. ін. [7, с. 548].

Процесуальну незалежність слідчого варто визначити, як передбачену законодавством і практично реалізуєму можливість слідчого уникати або протидіяти впливу, який направлений на недопущення реалізації слідчим його повноважень і (або) покладених на нього завдань, в тому числі завдань кримінального провадження.

Відповідно вплив на слідчого з метою недопущення останнім реалізації своїх повноважень, або невиконання завдань кримінального провадження, може здійснюватися як формально законними способами – посадовими особами, або суб'єктами кримінального провадження. Так службова діяльність слідчого постійно перебуває в службовій і процесуальній залежності. Службова залежність визначається як підпорядкованість слідчого керівнику органу досудового розслідування, який під час здійснення слідчим своєї діяльності безпосередньо вказує їй напрямок, шляхом надання письмових доручень, які є обов'язковими для виконання. Проте слідчий у своїй діяльності не лише підпорядко-

ваний керівнику органу досудового розслідування, а й також керівнику територіального підрозділу [6, с. 255].

Одним із критеріїв процесуальної незалежності слідчого варто виділити можливість оскарження діяльності посадових осіб, яка перешкоджає слідчому у реалізації ним поставлених перед ним завдань. Так, надання слідчому права оскаржувати рішення, дії чи бездіяльність прокурора, як правильно зазначає О.Г. Яновська, є суттєвою гарантією незалежності слідчого під час провадження досудового розслідування. На жаль, ч. 3 ст. 312 КПК 2012 р. містить правило, за яким оскарження слідчим рішень, дій чи бездіяльності прокурора не зупиняє їх виконання, що прямо примушує слідчого і під час оскарження ним рішень та діянь прокурора діяти всупереч своєму внутрішньому переконанню [4, с. 184].

З прийняттям КПК 2012 року значна частина науковців наголошує на зменшенні, або знищенні процесуальної самостійності і процесуальної незалежності, пов'язано це і з тим, що слідчого було віднесено до сторони обвинувачення, що, не буде сприяти його об'єктивності під час доказування та неупередженості у разі прийняття й обґрунтування процесуальних рішень. Б.В. Романюк, наголошує, що для забезпечення демократичного відправлення правосуддя слідчий не повинен бути представником жодної зі сторін у змагальному процесі [5, с. 54]. Крім того, це суперечить і функції слідчого у кримінальному процесі, бо як слушно зауважує Ю.П. Аленін, стосовно функції слідчого – «... його головною функцією у вітчизняному кримінальному процесі є функція розслідування, тобто вжиття всіх заходів для всебічного, повного й об'єктивного дослідження обставин справи, виявлення як обвинувальних, так і виправдувальних, а також обтяжуючих і пом'якшуючи вину обставин і з'ясування всіх обставин, що підлягають доказуванню у кримінальній справі [1, с. 162].

В науковій літературі існують різні точки зору стосовно процесуальної самостійності і незалежності слідчого від об'єднання цих понять до їх виокремлення. Однак вбачається, що це хоч і взаємопов'язані але різні поняття. Так процесуальну незалежність слідчого варто визначити, як передбачену законодавством і практично реалізуєму можливість слідчого уникати або протидіяти впливу, який направлений на недопущення реалізації слідчим його повноважень і (або) покладених на нього завдань, в тому числі завдань кримінального провадження.

Список використаної літератури:

1. Аленін Ю. П. Ще раз до питання про самостійність і незалежність слідчого / Ю. П. Аленін // Актуальні проблеми держави і права. – 2008. – С. 162.
2. Баулін О. В., Карпов Н. С. Процесуальна самостійність і незалежність слідчого та їх правові гарантії: монографія / [за заг. ред. З. Д. Смітєнко]. – К. : НАВСУ, 2001. – 263 с.
3. Баулін О. В. Процесуальна самостійність і незалежність слідчого та їх правові гарантії : автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. юрид. наук :

- спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза» / О. В. Баулін. – К., 2000. – 40 с.
4. Ляш А. О. Баулін О. В. Процесуальна самостійність і незалежність слідчого за новим КПК / Ляш А. О. Баулін О. В. // Часопис Академії адвокатури України – #18 (1'2013). – 184 с.
 5. Романюк Б. В. Спадковість та новизна у процесі формування кримінального судочинства стосовно процесуальної незалежності слідчого / Б. В. Романюк // Кримінальний процес України в контексті європейських стандартів судочинства: матеріали наук. -практ. конф. (м. Київ, 7 грудня 2007 р.). – К. :Київський нац. ун-т внутр. справ, 2008. – С. 122.
 6. Скрябін О.М. Процесуальна незалежність слідчого: проблеми теорії та практики / О.М. Скрябін, Д.І. Криворучко // Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. – 2014. – № – С. 255.
 7. Сучасний глумачний словник української мови: 100000 слів / [за заг. ред. В. В. Дубічинського]. – Х. : Школа, 2009. – 986 с.

Ключові слова: слідчий, процесуальна самостійність, прокурор.

Ключевые слова: следователь, процессуальная самостоятельность, прокурор.

Key words: investigator, procedural independence, prosecutor.

СКРИПНИК ДАР'Я ОЛЕКСАНДРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри кримінального процесу,
помічник адвоката*

ЩОДО ОБОВ'ЯЗКОВІСТІ ПРАВОВИХ ПОЗИЦІЙ ВЕРХОВНОГО СУДУ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Обов'язковість правових позицій Верховного Суду (далі – ВС) є однією з ознак, яка їм притаманна, та характеризує їхню правову природу, сутність.

Наявність даної ознаки обумовлена законодавчими приписами. Зокрема, в ч. 6 ст. 13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» закріплено, що висновки щодо застосування норм права, викладені у постановках Верховного Суду, враховуються іншими судами при застосуванні таких норм права [2]. Зазначеній нормі, необхідність дотримання якої розповсюджується не лише на кримінальне провадження, кореспондує ч. 6 ст. 368 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), відповідно до якої, обираючи і застосовуючи норму закону України про кримінальну відповідальність до суспільно небезпечних діянь при ухваленні вироку, суд враховує висновки щодо застосування відповідних норм права, викладені в постановках Верховного Суду [1].

Та з огляду на положення ч. 6 ст. 13 Закону України, не конкретизовано під час ухвалення яких саме судових рішень враховуються висновки щодо застосування норм права (правові позиції), викладені в пос-